

Historische Woonsteden & tuinen

Driemaandelijks
II - 2009

162

Raymond Pelgrims
de Bigard (II)

Kastelen en woonsteden
van de KVHWB (II)

Het kasteel de Mathelin (I)

De "Banque d'Outremer"
in Brussel

Park Voorn in De Meern

P 302123
Brussel X

www.greenagri.be

GREENAGRI

MACHINES VOOR TUIN EN PARK

rue des Poiriers, 3 • B - 5030 Gembloux
Tel: 081 620 210 • Fax: 081 620 219
Mail: info@greenagri.be

• Verkoop, onderhoud en herstellingen cylinder & rotatieve maaiers
en tractoren • Plaatsen robot-maaiers •

CONTACT: ALAIN de QUIRINI, GSM 0479 231 268

Historische Woonsteden & tuinen

Onder het Erevoorzitterschap van
Z.K.H. Prins Lorenz van België

II – 2009 – 162

Bestuur van de Vereniging

Erevoorzitter: Z.K.H. Prinz Lorenz van België
Voorzitter: Baron (Daniel) Cardon de Lichtbuer
Secretaris-Generaal: Baron Joseph de Dorlodot
Tijdschrift: Jhr Philippe le Hodey
Kasteel van Laarne: Jhr Paul de Pessemier 's Gravendries
Beheerders: Baron Andries vanden Abeele;
Dhr Jacques Deneef; Dhr Dirk Leermakers (Penningmeester);
Jhr Bernard de Maleingreau d'Hembise; Jhr Jean-Jacques
Matthieu de Wynendaele; Dhr Lucien Renard; Baron Rotsart
de Hertaing; Dhr Rutger Steenmeijer; Dhr Désiré Tassin;
Graaf Ghislain d'Ursel; Dhr Jean Baptiste Van Ex

Redactie van het tijdschrift

Hoofdredacteur: François-Emmanuel de Wasseige
Leden: Diane Adriaenssen; Jean van Cleven; Xavier Duquenne;
Emmanuel d'Hennezel; Ronald van Immerseel (NL);
Mariël Kok (NL); Marc Meganck; Dieter Nuytten;
Olivier de Trazegnies; Heimerick Tromp (NL);
Robert d'Ursel; Geert Wisse; Anne van Ypersele de Strihou

Zetel van de Vereniging

Marina Vervaet
Trierstraat 67, 1040 Brussel
T 02 235 20 07 – 02 400 77 07 – F 02 235 20 08
abonnement@historische-woonsteden.be

U KUNT LID WORDEN VAN DE KONINKLIJKE VERENIGING DER HISTORISCHE WOONSTEDEN EN TUINEN

Jong lid (~ 35 jaar): 35 €
Effectief lid en vereniging/vzw: 50 €
Vereniging/vzw met zetel in het buitenland: 65 €
Schenkend lid: 100 €
Beschermend lid: vanaf 200 € en meer
Bankrekening: 310-0011294-31 (ING)
Code IBAN: BE04 3100 0112 9431 – Code BIC: BBRUBEBB

info@historische-woonsteden.be
www.historische-woonsteden.be

NEDERLAND

Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen
Nederlandse Kastelenstichting
NEDERLANDSE ABONNEMENTEN
Marina Vervaet – T 00 32 2 400 77 07

De auteurs zijn als enigen verantwoordelijk voor de inhoud
van hun artikels en de kwaliteit van de illustraties.

Met de steun van

MBHG – BROH
Directie Monumenten en Landschappen

Provincie
Oost-Vlaanderen

Druk: Drukkerij Dossche - Brussel

Verantwoordelijke uitgever: Jonkheer Philippe le Hodey
Horizonlaan 23, 1150 Brussel

ISSN: 1780-8715

Tijdschrift van de Koninklijke Vereniging der Historische Woonsteden en Tuinen
van België en van de Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen
en de Nederlandse Kastelenstichting.

La revue est également disponible en langue française.

Omslag: Het kasteel van Lavaux-Sainte-Anne (foto F.E. de Wasseige).

Inhoud

2

Raymond Pelgrims de Bigard (II)

F.-E. de Wasseige en Marc Meganck

13

Kastelen en woonsteden van de KVHWP (II)

François-Emmanuel de Wasseige

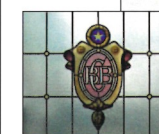
21

Het kasteel de Mathelin (I)

Christian Moïs

26

De "Banque d'Outremer" in Brussel

Marc Meganck en Isabelle de Pange

32

Park Voorn in De Meern

Jantien Luttikhuisen

38

In memoriam

Mevrouw Bouvy Couperly de Saint-Georges

39

Uw Rubrieken

Vóór - Na
Culturele Informaties
Agenda

BIBLIOTHEEK LUTTICHT
GENT

Wiedt
(provincie)
DD 1063

Door Jantien Luttikhuisen

Park Voorn in De Meern

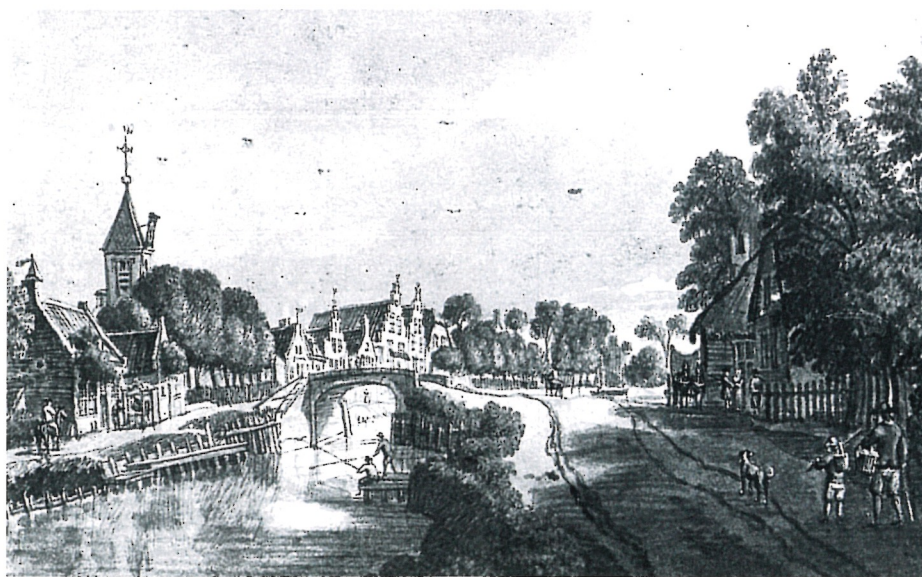
Een voormalige ridderhofstad nabij Utrecht aan de Leidse Rijn. De geschiedenis van een historische parel in een sterk verstedelijkte en in rap tempo veranderende omgeving.

Inleiding

Net buiten de stad Utrecht, ingeklemd tussen de snelweg, kantorencomplexen en de nieuwbouwwijk Leidsche Rijn, ligt de buitenplaats Park Voorn. Een bijzondere historische plek in een sterk verstedelijkte en in rap tempo veranderende omgeving.

Aan de westkant van Utrecht, langs de Oude of Leidse Rijn, hebben in het verleden een groot aantal buitenplaatsen en kastelen gelegen, zoals Voorn, maar ook Den Ham, Huis te Vleuten, Bottestein en wat verder van de stad en de rivier verwijderd Oudegein en Nieuw Linschoten (Afb. 1). De meeste hiervan zijn echter verloren gegaan of afgebroken. Ook Park Voorn is

vanaf het einde van de 19de eeuw veelvuldig bedreigd door verkoop, onteigeningen en ontwikkelingen in de omgeving. Recentelijk nog is de oostelijke punt van de aanleg aan het park onttrokken door de vernieuwing van de A2 en de daaraan gekoppelde stadsweg. In de toekomst zal ook het open landschap ten zuiden van de buitenplaats worden bebouwd. Hoewel de huidige buitenplaats slechts de kern is van een oorspronkelijk veel groter landgoed, is het landschapspark op hoofdlijnen goeddeels bewaard gebleven en is de buitenplaats nog altijd in particulier eigendom. Reden genoeg dit artikel te wijden aan de geschiedenis van Voorn.

Afb. 1 – De Leidse Rijn bij het dorp De Meern. Jan de Beijer, 1744.
Foto- en tekeningenarchief, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (voorheen RACM).

Huidige eigenaren

De huidige eigenaren, Geneviève, Rusela en Frans van Seumeren, zijn aangesloten bij de Stichting PHB en met enthousiasme betrokken bij de buitenplaats en haar natuur- en cultuurhistorische waarden. Voor het onderhoud van het park heeft de familie de stichting Landgoed Park Voorn opgericht. Het is hun wens dat de kwaliteit van dit Rijksmonument niet verder wordt aangetast en waar mogelijk juist wordt versterkt. In 2008 heeft Stichting PHB hiertoe in opdracht van de familie een beheerplan geschreven. Het streefbeeld richt zich op een natuurlijk parklandschap en is gebaseerd op verheldering, versterking en herstel van de historische park-structuur door middel van planmatig onderhoud. Onder andere de heraanleg van de wandelpaden door het park, de versterking van de structuur van de oprijlaan en de versterking van de aanwezige verhoudingen tussen open en gesloten staan in het beheerplan centraal (Afb. 2).

Voorn tot 1630

De huidige tuin- en parkaanleg is in oorsprong grotendeels 19de-eeuws en in landschapsstijl aangelegd. Oudere structuren zijn in deze aanleg gehandhaafd, zoals de oprijlaan en de slotgracht, maar ook de tot de verbeelding sprekende ruïne op het huiseiland. De twee duiventorens op deze plek herinneren ons aan de 17de-eeuwse ridderhofstad die hier tot in de 19de eeuw heeft gestaan ¹ (Afb. 3).

De geschiedenis van Voorn gaat echter verder terug dan de 17de eeuw. Al in de 12de eeuw

Afb. 2a – De parkaanleg op Voorn in de huidige situatie.
Tekening ing. K.D. Aschman (Stichting P.H.B.).

Afb. 2b – Streefbeeld voor de parkaanleg van Voorn.
Tekening ing. K.D. Aschman en ing. J.L.J. Coenen (Stichting P.H.B.).

komen we de naam Voorn of Taetse van Voorn tegen als naam van een riddermatige familie woonachtig in de omgeving van Utrecht. Zo wordt rond 1160 een zekere Willem van Voorn genoemd, van wie wordt aangenomen dat hij nabij de huidige buitenplaats een boerderij zou hebben bewoond ². Het is echter niet aannemelijk dat in deze periode al sprake was van een versterkt huis. Uitgaande van de opgegraven fundamenteën op het kasteleiland, moet de ouderdom van het oudste huis namelijk in de tweede helft van de 14de eeuw worden gezocht ³. Over de situatie in de 14de eeuw is echter verder weinig bekend. Pas vanaf de 15de eeuw kunnen

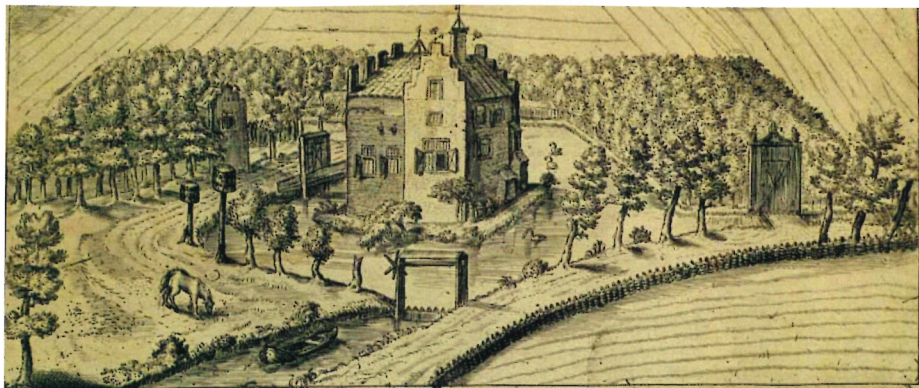
we ons met behulp van leenbrieven een beeld vormen van de oudste situatie.

Uit een van deze leenbrieven wordt duidelijk dat Voorn in 1537 onder andere bestond uit een hofstede, huizen, boomgaarden, een molen en een duifhuis ⁴. Er zullen in deze periode al meerdere boomgaarden rond het huis hebben gelegen. Vermoedelijk ging het om een boomgaard nabij het huidige hoofdhuis en een boomgaard in het zuidoostelijk deel van de buitenplaats. Op een afbeelding van Voorn uit 1615 zijn beide boomgaarden te zien (Afb. 4 – zie p. 34). Op dezelfde afbeelding is ook te zien dat de L-vormige oude ridderhofstad op een door

singels en slotgracht omgeven eiland stond. Dit eiland was aan de westelijke zijde ontsloten middels een brug naar de Voornsche Steeg en het Strijland; het boerenland ten noorden van Voorn. Vanaf deze brug kwamen, via een bocht, bij de ophaalbrug die tot het huis leidde. De Middeleeuwse linkervleugel van het huis was opgetrokken in baksteen. Bekend is dat delen hiervan zijn opgenomen in het latere omstreeks 1630 gebouwde huis ⁵. Buiten de gracht stonden de in de aktes genoemde molen, duifhuis en torens. Ook de regelbare stuw in de watergang langs de Voornsche Steeg is op beide afbeeldingen te zien.

Afb. 3 – Een van de duiventorens op het huiseiland in 2008 (Foto ing. K.D. Aschman, stichting P.H.B.).

Afb. 4 – Afbeelding behorende bij een verkoopakte van 1615, de oudst bekende tekening van Voorn. Deze, perspectivisch incorrecte, afbeelding geeft alle onderdelen van de ridderhofstad weer; het huiseiland en de bijgebouwen en op de achtergrond de boomgaarden en de oude herberg aan de Stadsdam. Vanaf de Leidse Rijn lag tot aan de bossen rondom het huiseiland, lag ook in deze eeuw al een sloot (Huisarchief Huis Voorn, Utrecht).

Een nieuwe ridderhofstad

In de jaren '30 van de 17de eeuw werd de oude ridderhofstad verbouwd en aanzienlijk vergroot (Afb. 5 & 6). Voorn was op dat moment in eigendom van Cornelia de Malapert (1575-1634), de echtgenote van Jacob Godin⁶. De nieuwe ridderhofstad, gebouwd in de stijl van het Hollands Classicisme, bestond uit twee evenwijdige vleugels voorzien van steile schilddaken met meerdere dakkapelletjes. Onder de daken bevonden zich vlieringen, waaronder nog een verdieping, een bel-etage en een kelder. Zowel aan de voor- als aan de achterzijde bevonden zich torens die in stijl overeenkwamen met de twee duiventorens. Links van de toren aan de voorzijde bevond zich de ingang van het huis. De achtertoren zal er ter hoogte van de daklijn hetzelfde uit heb-

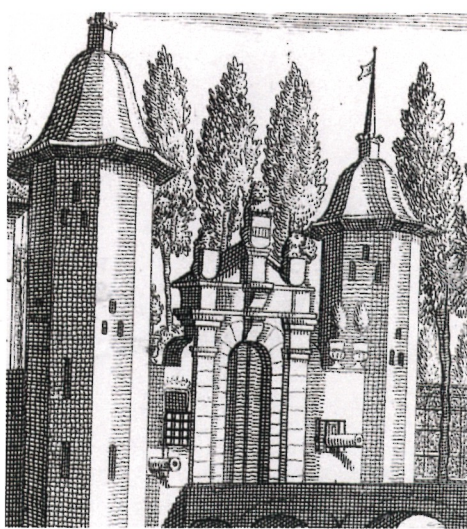
Afb. 5 – De nieuwe ridderhofstad. Links zijn de bijgebouwen op het voorplein zichtbaar. Onbekende kunstenaar, 1645 (Centraal Museum Utrecht, inv.nr. inv.nr. 6715).

*Proonum Wood - Nedlands,
Het huis Voorn*

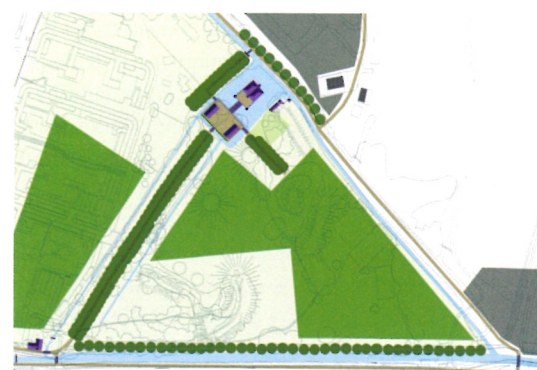
ken. Het vernieuwde voorplein was naar het zuiden ontsloten middels een nieuwe ophaalbrug, waarover men de laan bereikte die leidde naar de plek waar nu het hoofdhuis staat. De datering van de oprijlaan moet in dezelfde periode worden gezocht als de verbouwing.

De aanleg van de laan tot nieuwe hoofd-ontsluiting zorgde ervoor dat de oriëntatie van Voorn 180 graden draaide en aan de kant van de Stadsdam en de Leidse Rijn kwam te liggen.

Deze rivier werd in de 17de eeuw verbreed en rechtgetrokken ten behoeve van een betere verbinding met Leiden en Den Haag. De op Utrecht georiënteerde eigenaren van Voorn zullen van de plannen op de hoogte zijn geweest en hierop hebben geanticipeerd door de hoofdtoegang te verleggen (Afb. 7). Met de beschreven ingrepen kreeg Voorn in de 17de eeuw het karakter van een buitenplaats in de geometrische mode van deze tijd. Niet alleen aan het gebruik van de gronden werd van belang geacht, ook aan de schoonheid van het ontwerp werd veel aandacht besteed. Een lange, rechte oprijlaan is kenmerkend voor deze periode. Op Voorn stuitte de eigenaren echter op een probleem met de aanleg hiervan; de richting van de oude kavels maakte dat de laan niet exact in de as van het huis kon worden aangelegd, maar in een hoek uitkwam op het voorplein. Deze "onvolkomenheid" in de verder geometrische aanleg werd een eeuw later met de bouw van een nieuw dienstgebouw opgelost.

Afb. 6 – Detail met de ingangspoort van Huis Voorn. I. van Vianen, ca. 1700 (Foto- en tekeningenarchief, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed – voorheen RACM).

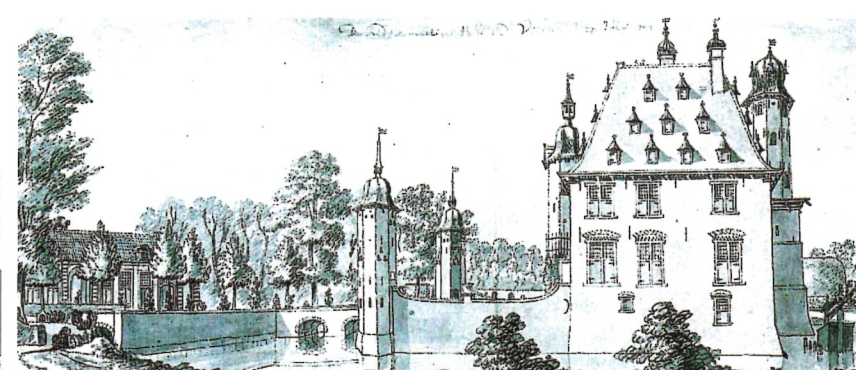

Afb. 7 – Reconstructiekaart van de situatie na de verbouwingen van ca. 1630 en de aanleg van de oprijlaan (Tekening ing. K.D. Aschman, Stichting P.H.B.).

Ook de beschreven ridderhofstad was in stijl contemporain en vertoonde grote gelijkenissen met huizen in de omgeving. Zo heeft Huis Oudegein in Jutphaas (Nieuwegein) een vergelijkbare vorm en detaillering; het in oorsprong Middeleeuwse huis kreeg rond 1630 twee verdiepingen met een stijl schilddak waarop meerdere kleine dakkapelletjes zijn geplaatst. Bij Nieuw Linschoten, een wat jongere buitenplaats, zien we in de hoektorens de vormen van de torens van Voorn terug. De bouw van Nieuw Linschoten dateert van rond 1647.

Verbouwingen aan het voorplein

In de jaren dertig van de 18de eeuw werden de toegangssituatie en voorplein van Voorn verbouwd. De eigenaren op dat moment was Jan Sadelijn, Kanunnik van het Kapittel van Oudmunster en de echtgenoot van Jaqueline Cornelia de Geer.⁸ Een leuk detail hierbij is dat het kort aangehaalde Oudegein in dezelfde eeuw in eigendom kwam van familie van Jaqueline Cornelia. De oude gebouwen aan beide zijden van het voorplein van de ridderhofstad zijn in deze periode gesloopt om plaats te maken voor een langgerekt dienstgebouw dat gesitueerd werd tegenover het kasteel en dienst deed als stalling (Afb. 8). Via een doorgang in het midden van het gebouw kwam men op de laan; het nieuwe gebouw lag in tegenstelling tot het huiseiland haaks op de as hiervan. De waarschijnlijk in dezelfde tijd aan de weerszijden van het voorplein geplante lindes, zijn in de huidige situatie deels nog aanwezig. In dezelfde periode werd de toegangspoort tot de voorplaats van het kasteel afgebroken en werden de muren aan de voorplaats verlaagd. Hoewel een exacte datering van deze ver-

Afb. 8 – Gezicht op Voorn vanuit het oosten. Links op de afbeelding is het nieuwe poort- en stalgebouw te zien. Ook de verbouwde voorplaats is afgebeeld. Jan de Beijer, 1745 (Coll. Rijksprentenkabinet RP-T-1891-A-2478).

bouwingen niet mogelijk is, kunnen we ervan uitgaan dat deze hebben plaatsgevonden tussen 1734, het jaar waarin Sadelijn Voorn had aangekocht en 1739, het jaar dat hij overleed. Pas vier jaar na zijn overlijden werd Voorn weer verkocht. In de akte van verkoop worden de "nieuw getimmerde stalgebouwen" genoemd⁹.

De landschappelijke aanleg

Met een kleine sprong belanden we in 1819, het jaar waarin Voorn werd aangekocht door Anthonie Mangelaar Meertens (1786-ca. 1860)¹⁰. Hij was getrouwd met zijn nicht Wilhelmina Jacoba Elizabeth Slengarde. Vermoedelijk verbleven zij afwisselend in Engeland en Nederland, om zich daarna permanent te vestigen in Demara, een Nederlandse kolonie in "West-Indië" waar Anthonie Mangelaar ook was geboren¹¹. Hun verhuizing naar Demara zal halverwege de jaren '20 van de 19de eeuw hebben plaatsgevonden, na 1825 wordt het namelijk stil rond Anthonie Mangelaars' activiteiten in Nederland en bekend is dat hij in 1829 al in

Afb. 9 – Het Kadastraal Minuutplan van voor 1829. De slingerende vijver en eilanden in de aanleg zijn op deze kaart als zodanig ingetekend (Coll. www.watwaswaar.nl).

Demara verbleef. Uit aktes in het huisarchief blijkt dat hij in de periode tussen 1819 en 1825 verschillende gronden aankocht op openbare verkopen¹². De landschappelijke aanleg zal vermoedelijk in dezelfde periode zijn gerealiseerd, in ieder geval voor hij Voorn in 1829 afstond aan zijn moeder. De Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel behorende bij het Kadastraal Minuutplan leert ons dat Anthony Mangelaar op het moment van de meting de eigenaar was. Op het Minuutplan zelf is de landschappelijke aanleg al ingetekend (Afb. 9). Het verbouwde voorplein en de laan werden hiermee minder dan een eeuw later in de landschappelijke aanleg opgenomen. Het huiseiland vormde het centrale element in het park, vanaf deze plek werden verschillende schilderachtige uitzichten op de landelijke omgeving gecreëerd (Afb. 10). De oude slotgracht werd vergraven tot een waterpartij die slingerend doorliep in het oostelijk deel van de buitenplaats. In deze vijver werd een tweede eiland aangelegd, zoals goed te zien op een schilderij van

Afb. 10 – Het huiseiland in de huidige situatie, 2008 (Foto ing. K.D. Aschman, Stichting P.H.B.).

Afb. 11 – Huis Voorn in haar parkaanleg. Het schilderij geeft een heldere weergave van de verschillende onderdelen op de buitenplaats; de bomen en het pad aan de westelijke oever van de vijver. H. Knip, ca. 1835 (Centraal Museum Utrecht, inv.nr. 15217).

Henri Knip (1819-ca. 1897) (Afb. 11). Dit schilderij laat tevens de verschillende bomen zien welke nabij het huiseiland hebben gestaan, waaronder de treurbeuk die nog altijd op deze plek staat. Ten zuiden van het eiland lag, en ligt ook in de huidige situatie, een open weide. Aan de randen was deze weide beplant met bos, hakhout (eiken en essen) en boomgaard, in het open veld werden verschillende kleine boomgroepen en solitaire geplaatst. De verfijnde landschappelijke aanleg met kleine glooiingen, de solitaire bomen, boomgroepen en parkbossen langs de randen en slingerende waterpartijen gaven Voorn de uitstraling van een arcadisch landschap in de mode van de 19de eeuw. Er wordt wel gesuggereerd dat de landschappelijke aanleg tot stand is gekomen naar ontwerp van Hendrik van Lunteren (zie kadertekst). Hiervoor zijn echter geen

concrete bewijzen gevonden. Ook moet opgemerkt worden dat de vormtaal die Van Lunteren gebruikte in zijn ontwerpen gehanteerd werd door veel landschaps-architecten die werkten in zijn tijd. De overeenkomst tussen de aanleg van Voorn en de aanleg van Nieuw Linschoten naar ontwerp van Jan David Zocher jr (1791-1870) is bijvoorbeeld ook opvallend. Deze aanleg werd een aantal jaren na de aanleg van Voorn gecreëerd, rond 1835.

De bouw van een nieuw hoofdhuis

In 1829 liet Anthony Mangelaar het goed verkopen aan zijn moeder, Johanna Catharina Hendrina Slengarde (1765-1829)¹³. Zijn compagnons in Glasgow verzorgden de verkoop; Anthonie Mangelaar zelf verbleef op dat moment in Demara. De verkoop werd geaccepteerd door Johanna's andere zoon,

Henri George Ferdinand Meertens (1790-1868), die op dat moment in Bath (Eng.) resideerde, maar nog hetzelfde jaar naar Nederland zou vertrekken om op Voorn te gaan wonen. In 1831 kreeg Henri George Ferdinand Voorn formeel in eigendom. Twee jaar later trouwde hij met Susanna Amelia Testas.

In zijn jaren als eigenaar zal Henri George Ferdinand grote plannen hebben gemaakt voor de buitenplaats. Hij vroeg vergunningen aan voor de aanleg van een steiger nabij de Stadsdam en de bouw van een schuur tegenover de sluiswachterwoning nabij dezelfde dam, bovendien sloot hij meerdere leningen af¹⁴. We kunnen aannemen dat deze activiteiten met de plannen voor de bouw van een nieuw hoofdhuis te maken hebben gehad. De meest ingrijpende verandering die Henri George Ferdinand aan de buitenplaats maakte, was de sloop van de ridderhofstad en de bijgebouwen in de jaren vijftig van de 19de eeuw. Aan de twee duiventorens waren nog rechten verbonden, deze bleven daarom overeind. Dit zal niet alleen een geluk bij een ongeluk zijn geweest, de twee ruïneuze duiventorens kwamen als pittoreske folly's centraal in de aanleg te liggen en pasten daarmee zeer goed in de stijl van het park.

Henri George Ferdinand deed echter vooral het voorbereidende werk voor de bouw van de nieuwe woning, het was zijn zoon Henri Willem die de uiteindelijk het nieuwe hoofdhuis zou laten bouwen. Henri Willem Meertens, Henri George Ferdinands' enige zoon, werd in 1836 op Voorn geboren en zou hier blijven wonen tot hij in 1902 kwam te overlijden¹⁵.

In 1873 liet Henri Willem achter de toegangspoort aan de zuidzijde en aan het begin van de oprijlaan het statige herenhuis bouwen dat hier in de huidige situatie nog staat¹⁶ (Afb. 12). Het nieuwe huis werd voorzien van twee verdiepingen met een verhoogd middenrisaliet en was geheel witgepleisterd. Het risalerende middendeel van de voorgevel, werden evenals de hoeken van de woning, beklemtoond met pilasters, geheel in stijl van het Neoclassicisme¹⁷. Met de bouw van dit huis werd de oriëntatieverandering die in de 17de eeuw was ingezet vervolmaakt. De oriëntatie op de Leidse Rijn en de stad Utrecht werd nog eens benadrukt door de situering van de ronde hoektravee aan de westzijde van het huis¹⁸.

Afb. 12 – Het in 1873 door Henri Willem Meertens gebouwde neoclassicistische herenhuis aan de Leidse Rijn (Foto Albert Speelman, zie www.buitenplaatsennederland.nl).

In dezelfde periode waarin het huis werd gebouwd, zal Henri Willem tevens de parkaanleg ten westen van de laan hebben laten omvormen tot boomgaard (Afb. 13). Op deze plek lag eerder, omsloten door bomen, een perceel dat was ingericht als wandelparkje met verschillende slingerpaadjes. Dit landschappelijke bosje is vermoedelijk nog aangelegd voor Anthonie Mangelaar Meertens de buitenplaats aankocht; het parkje draagt vroeglandschappelijke kenmerken en wijkt hiermee in ontwerp af van de veel ruimere aanleg van het overgrote deel van het park.

De twintigste eeuw

De nalatenschap van Henri Willem werd toegewezen aan Susanna Amelia Martens (1851-1920); de tweede dochter van zijn oudste halfbroer jonkheer Jacob Carel Martens (1847-1926)¹⁹. Zij was getrouwd met jonkheer Jan Willem Barchman Wuytiers. In

1952 raakte Voorn uit de familie en verkocht de kleinzoon van Wuytiers de buitenplaats aan Jonannes Anthonius Franciscus van Seumeren (1922-1999)²⁰. Kort na hij Voorn aankocht, liet Van Seumeren archeologisch onderzoek uitvoeren op het kasteleiland. In de jaren '70 liet hij aan de westzijde van de laan een ouder bijgebouw op deze plaats uitbreiden tot een nieuwe woning en in de jaren '80 liet hij de twee duiventorens op het kasteleiland restaureren. In de tussentijd vonden verschillende ontwikkelingen plaats in de omgeving van Voorn.

Al aan het einde van de 19de eeuw werden delen van de buitenplaats verkocht of ingenomen ten behoeve van geplande stadsuitbreidingen of nieuwe infrastructuur. In de 20ste eeuw versnelde het tempo en de mate van ingrijpendheid van deze ontwikkeling- en echter in grote mate. De oorspronkelijk landelijke omgeving van de buitenplaats werd volgebouwd met woningen en kantoren, waaronder een kantorencomplex direct achter het hoofdhuis (jaren '60). Bovendien werd in het zicht vanaf het huiseiland een villa gebouwd. Nabij het eiland in de slinger- vijver werd in dezelfde periode een nieuwe moestuin aangelegd. Deze moestuin liep aanvankelijk nog door op het Strijland, maar zou op deze plek in de jaren '70 plaats- maken voor een sportcomplex. Het grootste deel van de driehoek van Voorn bleef ondanks deze ontwikkelingen echter nog goeddeels intact. Het aanzicht van de buitenplaats zou pas in de jaren '80 met de bouw van een tweede kantorencomplex achter het hoofdhuis echt veranderen. Toch zijn een groot aantal van de karakteris- tieken die de verschillende eigenaren Voorn

De familie Meertens in Zuid-Amerika en Engeland

Anthonie Mangelaar Meertens vertrok rond 1825 naar Guyana, het land waar hij in 1786 was geboren. Zijn vader, Anthony Meertens, had zich hier al eerder gevestigd. Anthony Meertens vertrok op 24-jarige leeftijd, in 1777, naar Zuid-Amerika om zich te vesti- gen in de Brits-Nederlandse Kolonie Demara. Hij trouwde in 1780 met Johanna Catharina Hendrina Slengarde en kreeg acht kinderen, waaronder Anthonie Mangelaar en Henri George Ferdinand. Het zal Anthony financieel voor de wind zijn gegaan in de kolonie; naast zijn gou- vernementsambt heeft hij verschillende plantages in eigendom gehad, waaronder de koffie- plantages genaamd "Rome", "De Goede Intentie" en "De Gezusters". Zijn vrouw verhuisde in 1806 van Demara naar Engeland. Wanneer Anthony haar precies achterna reisde is niet bekend, in 1813 vestigde hij zich in ieder geval definitief in Clifton, waar hij twee jaar later overleed. In dat jaar woonde Anthonie Mangelaar nog in Demara, wellicht had hij daar de kof- fieplantages van zijn vader in beheer. Zijn jongere broer Henri George Ferdinand verbleef op dat moment, na een aantal jaren in Utrecht te hebben gewoond, al wel in Bath.

Literatuur: Centraal Bureau voor Genealogie, Den Haag. Dossier Meertens (I) en (II).

door de eeuwen hebben gegeven nog goed in het landschap te herkennen, zoals blijkt uit de beschrijvingen hierboven. De struc- tuur van het park, de laan, het huiseiland, de vijverpartij met eiland zijn op hoofdlijnen behouden gebleven en zelfs de 18de-eeuwse lindes en de treurbeuk zoals te zien op het schilderij van Knip sieren nog altijd het landschapspark. De huidige eigenaren geven met hun inzet in het beheer en de beschre- ven opdracht voor het beheerplan een nieuwe impuls aan de geschetste historische parkaanleg van de buitenplaats.

¹ Voorn werd in 1539 toegevoegd aan de lijst met ridderhofsteden in Utrecht.
² Barchman Wuytiers, J.W.A., "Ridderhofstad Voorn", *Utrechts Jaarboekje* 75 (1916), XLV; Clifford Kocq van Breugel, J.R., *Kastelenboek Provincie Utecht*, Utrecht, 1984, 292-293; Olde Meierink, B., G. van Baaren en R.G. Bosch van Drakestein, *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht*, Utrecht, 1995, 448.
³ *Ibid.* (Olde Meierink, e.a.), 448.
⁴ *Ibid.* 446-337; Huisarchief, akte nr. 2 van 23/1/1537.
⁵ *Ibid.* (Olde Meierink, e.a.), 448.
⁶ *Ibid.* 448.
⁷ *Ibid.* 448-450.
⁸ Huisarchief Voorn: akte nr. 43 van 10/8/1734 en akte nr. 44 van 24 januari 1735.
⁹ Huisarchief Voorn: akte nr. 59 van 28/6/1743.
¹⁰ Huisarchief Voorn, akte nr. 92 van 30/9/1819.
¹¹ Bewaard gebleven familieadvertenties (Centraal Bureau voor Genealogie, Den Haag. Collectie Fami- leadvertenties) vermelden dat Antonie Mangelaar en zijn vrouw in 1820 een dochtertje kregen en dat zij was geboren op Voom. Op tweejarige leeftijd overleed zij in Londen. In 1824 bericht Anthonie Mangelaar Meertens vanuit Bath aan familie en vrienden dat in dat jaar ook hun oudste dochter was komen te overlij- den. Deze zeer verdrietige familiegeschiedenis leert ons, als aanvulling op de in de tekst genoemde aankopen van gronden, dat Anthonie Mangelaar en Wilhel- mina Jacoba Elizabeth vermoedelijk in zowel Enge- land als Nederland zullen hebben gewoond. Het Dossier Meertens (II) in de collectie van het C.B.G. beschrijft het leven van de familie Meertens.
¹² Huisarchief Voorn: akte nr. 93, 94 en 95 van 1821 en 1825.
¹³ Huisarchief Voorn: akte nr. 97 van 9/5/1829.
¹⁴ Huisarchief Voorn: akte nr. 104a van 9/5/1838, akte nr. 104b van 14/4/1857, akte nr. 108 van maart 1855, akte nr. 109a van 16/9/1856, akte nr. 109b van 29/10/1857 en akte nr. 109c van 12/1/1856.
¹⁵ Susanna Amelia had al vijf kinderen uit een eerder huwelijk met Jan Hendrik Martin Martens, waaron- der Jacob Carel Martens. Met Henri George Ferdi- nand Meertens kreeg zij haar laatste.
¹⁶ Clifford Kocq van Breugel, op cit., 292-293; Olde Meierink, e.a., op. cit., 448.
¹⁷ Redengevende omschrijving bij de bescherming als Complex Historische Buitenplaats, Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (vanaf 11/5/2009 de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed).
¹⁸ *Ibid.*
¹⁹ Het Utrechts Archief: Archief van de familie Martens van Sevenhoven, toegangsnr. 1002, inv. nr. 665.
²⁰ Clifford Kocq van Breugel, op. cit., 293; Olde Meie- rink, e.a., op. cit., 448.